

Intelektinė nuosavybė ir galimybės eksportuoti produktus

*Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos
bendradarbiavimo programa*

2018

I dalis. Intelektinė nuosavybės samprata, rūšys

Mokymų tikslas

1. Pažinti pagrindines intelektinės nuosavybės teises
2. Suprasti intelektinės nuosavybės svarbą ir naudą
3. Įgauti intelektinės nuosavybės valdymo pagrindus

Intelektinės nuosavybės rūšys (1)

Pramoninė (industrinė) nuosavybė:

- Patentai
- Naudingieji modeliai
- Industrinis dizainas
- Prekių ir paslaugų ženklai
- Saugomos geografinės nuorodos
- Integrinis grandynas
- Nesąžiningos konkurencijos apsauga
- Prekybos paslaptis
- „Know-how“ („žinau kaip“)

Intelektinės nuosavybės rūšys (2)

Autorių teisės ir gretutinės teisės:

- autorių teisės
- atlikėjų, transliuotojų, autovizualių kūrinių kūrėjų teisės
- kompiuterių programos
- duomenų bazių apsauga

Intelektinės nuosavybės rūšys (3)

Kitos:

- Augalų veislių selekcininkų teisės
- Juridinio asmens pavadinimas
- Fizinio asmens duomenys
- Folkloras ir tradicinės žinios
- Genetiniai ištekliai

Patentas

- Naujas išradimas
- Techninis pritaikomumas
- Neakivaizdus

Išradimais nelaikomi:

- 1) **atradimai, mokslo teorijos ir matematiniai metodai;**
- 2) gaminių išoriniai vaizdai;
- 3) žaidimų, intelektinės arba ūkinės veiklos planai, taisyklės ir būdai, taip pat **kompiuterių programos;**
- 4) informacijos teikimo būdai;
- 5) natūralioje aplinkoje esantis žmogaus kūnas ar jo elementas <...>. Ši nuostata netaikoma išskirtam iš žmogaus kūno ar kitaip, taikant technologinį procesą, gautam elementui <...> net jeigu šio elemento struktūra yra tapati natūralioje aplinkoje esančio elemento struktūrai.

Dizainas

- Naujas
- Turi individualių savybių

-- Funkcinių savybių nesaugo --

Prekių ženklas

- Turi būti ženklas
- Turėti skiriamąjį požymį

!Siejamas su konkrečiomis prekėmis-paslaugomis!

Koks neturi būti prekių ženklas?

- Neturi būti apibūdinamasis
- Negali būti funkcionalus
- Negali būti tapatus kitiems prekių ženklams ar JAR
- Nejįeidžiantis, neprieštaraujantis moralei

Autorių ir gretutinės teisės

- Originalus
- Išreikštas objektyvia forma

Prekybos paslaptis

- slapta, lengvai neprieinama
- turi komercinę vertę
- aktyvūs veiksmai slaptumui išsaugoti

Saugomos geografinės nuorodos

- Produktas kildinamas iš konkretaus regiono, konkrečios vietovės ar šalies
- Jo specifinė kokybė, reputacija ar kitos savybės priskiriamos tai geografini kilmei
- Jo gamyba, perdirbimas ir paruošimas atliekamas apibrėžtoje geografinėje vietovėje

Asmens duomenų apsauga

- Nuo 2018 m. gegužės 25 d. įsigaliojo naujas Asmens duomenų apsaugos reglamentas.
- Reklamos ar komerciniais tikslais
- Būtinasis asmens imperatyvus sutikimas, naudoti jo asmens duomenis

Pagrindinės organizacijos

- LR valstybinis patentų biuras
- Latvijas Republikas Patentu valde
- ES intelektinės nuosavybės tarnyba
- Europos patentų tarnyba
- Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija

Formalumi

- Registracija
- Patentų tarnybų atliekama analizė ir paieška
- Galiojimas ir palaikymo mokesčiai
- Teritorialumo principas

Intelektinės nuosavybės ribojimai

- Nėra absoliučios
- Negali prieštarauti sąžiningai konkurencijai
- Negali paneigti pagrindinių žmogaus teisių ir visuomenės intereso, prieštarauti moralės principams ir normoms

Intelektinės nuosavybės nauda

- Materialus v. nematerialus turtas
- Ekonominis skatinimas
- Monopolinių teisių suteikimas
- Neturtinių teisių užtikrinimas
- Nauda visuomenei (inovatyvios prekės, kokybiškos prekės, kultūrinis pasitenkinimas...)

Intelektinių teisių persidengimas

- Tas pats objektas gali turėti kelias IN teises
- Daug teisių turėjimas jas silpnina
- Nepagrįstas teisių naudojimas gali sukelti antikonkurencinius veiksmus

Lego pavyzdys:

Pirma patentas, o vėliau prekių ženklas?

Praktinė užduotis

Dalyviams pateikiamas objektų sąrašas.

Dalyviai turi tinkamai nustatyti, kokios IN teisės saugo šiuos objektus.

Pateikiami tikri objektai, randami viešai prieinamose IN registrų duomenų bazėse.

Darbas grupėmis, po 2-3 dalyvius.

Rezultatai aptariami, diskutuojama.

Laikas 1.5-2 val.

Intelektinė nuosavybė ir galimybės eksportuoti produktus

*Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos
bendradarbiavimo programa*

2018

II dalis. Fromalūs reikalavimai, registracija, nauda

Intelektinė nuosavybė

Tikslai:

1. Atpažinti kuriamas intelektinės nuosavybės teises ir jų registravimo prasmę
2. Žinoti, kur ir kaip registruoti intelektinės nuosavybės teises
3. Susipažinti su autoriaus ekonominėmis teisėmis į išradimą

Autorių teisės ir mokslinės publikacijos

- Autorių teisių objektų sąrašas nėra baigtinis (bet koks literatūros, mokslo ar meno kūrinys);
- Pagal Europos Sąjungos teismo išaiškinimą, net 11 žodžių sakinyje gali turėti autorių teisių apsaugą
(byla - *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening* (C-5/08));

Tačiau...

Autorių teisių objektais nelaikomi:

- 1) **idėjos, procedūros, procesai, sistemos, veiklos metodai, koncepcijos, principai, atradimai ar atskiri duomenys;**
- 2) teisės aktai;
- 3) oficialūs valstybės simboliai ir ženklai;
- 5) įprastinio pobūdžio informaciniai pranešimai apie įvykius;
- 6) folkloro kūriniai.

Autoriaus teisės

- Turtinės (galima atsisakyti, perduoti, perleisti, licencijuoti...)
- ir
- Moralinės teisės (kurios yra neatskiriamos nuo autoriaus ir negali būti perleidžiamos. Jos lieka net po autoriaus mirties)

Turtinės teisės

- 1) atgaminti kūrinį bet kokia forma ar būdu;
- 2) išleisti kūrinį;
- 3) versti kūrinį;
- 4) adaptuoti, aranžuoti, inscenizuoti ar kitaip perdirbti kūrinį;
- 5) platinti kūrinio originalą ar jo kopijas;
- 6) viešai rodyti kūrinį ar kopiją;
- 7) viešai atlikti kūrinį;
- 8) transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti kūrinį (įskaitant internete).

Neturtinės teisės

- 1) autorystės teisė;
- 2) teisė į autoriaus vardą;
- 3) teisė į kūrinio neliečiamybę.

Išimtys

Berno konvencijos 6 str. 2 d.:

Sąjungos šalių įstatymams suteikiama teisė

1. **atskirais ypatingais atvejais** leisti atgaminti autorių kūrinius su sąlyga, kad šis atgaminimas 2. **neprieštarautų įprastiniam kūrinio naudojimui** ir 3. **nepažeistų teisėtų autoriaus interesų.**

Išimtys Lietuvoje

Autorių teisių išimtys:

- Kūrinio atgaminimas asmeniniais tikslais
- Citavimas
- Kūrinio panaudojimas mokymo ir mokslinių tyrimų tikslais
- Kūrinių panaudojimas bibliotekų, mokymo įstaigų, muziejų, archyvų fondams ir kolekcijoms išsaugoti
- Kūrinio panaudojimas
- informacijos tikslais
- Kūrinių panaudojimas neįgaliems žmonėms skirtais būdais
- Kūrinio panaudojimas visuomenės saugumo tikslais
- ir kt.

Nauji autorių teisių objektai:

PINO Autorių teisių sutartis (1996); TRIPS susitarimas (1995)

- Kompiuterinės programos
- Duomenų bazės (EU atskiras reguliavimas)

Terminai

Autorių turtinės teisės galioja visą autoriaus gyvenimą ir 70 metų po autoriaus mirties, neatsižvelgiant į kūrinio teisėto padarymo viešai prieinamu datą. Autorių asmeninės neturtinės teisės saugomos neterminuotai.

Greiti klausimai:

I. Ar knygos rašymas apie Hobitus pažeidžia "Žiedų valdovo" kūrėjo R.R. Tol kino autorių teises?

II. Ar knygos rašymas apie nykštukus gyvenančius miške pažeidžia "Žiedų valdovo" kūrėjo R.R. Tol kino autorių teises?

III. Ar knygos rašymas apie stebuklingą žiedą, kurį reikia sunaikinti siekiant išgelbėti pasaulį, pažeidžia "Žiedų valdovo" kūrėjo R.R. Tol kino autorių teises?

IV. Ar recenzijos rašymas apie R.R. Tol kino knygą "Žiedų Valdovas" pažeidžia autoriaus teises?

Patentų nauda

- Būti paminėtam kaip išradimo autoriui;
- Įgyti monopolį į išradimą;
- Gauti pajamas iš išradimo komercializavimo;

Patentų galiojimas

- 20 metų
 - 25 metai medicinos produktams
- + Mokami patento palaikymo mokesčiai.

Patentabilumo išimtys

- a) išradimams, kurių **komercinis naudojimas** prieštarautų viešajai tvarkai ar moralei;
- b) augalų ir gyvūnų veislėms, produkavimo būdams;
- c) žmonių ar gyvūnų chirurginio ar terapinio gydymo būdams ir ligų diagnozavimo būdams (ši nuostata netaikoma produktams).

Patentais suteikiamos teisės

- išimtinę teisę drausti kitiems asmenims be leidimo gaminti, naudoti, siūlyti parduoti, parduoti, importuoti ar eksportuoti gaminį.
- arba išimtinę teisę drausti kitiems asmenims be leidimo naudoti tą būdą ir naudoti, siūlyti parduoti, parduoti, importuoti ar eksportuoti tiesiogiai tuo būdu gautą gaminį.

...ir ribojimai

- jei naudojama savo poreikiams;
 - naudojama eksperimentiniais tikslais;
 - vienkartiniam vaistų gaminimui;
 - susiję su gaminiais pateiktais EEB rinkai.
-
- --> baigtinis sąrašas
 - --> VISADA turi neprieštarauti ekonominiams savininko interesams.

Alternatyvos patentavimui

- mokslinės publikacijos;
- prekybos paslaptis;
- pramoninis dizainas;
- gali nebūti ir jokios apsaugos

Dizainas

- Reikalavimai registracijai:
 - naujas
 - turi individualių savybių

Lokarno klasifikacija:

32 klasės skirtingų produktų

<http://www.wipo.int/classifications/locarno/locpub/en/fr/>

Naujumas duomenų bazės

- <https://www.tmdn.org/tmdsview-web/welcome;>
- [http://www.wipo.int/designdb/en/index.jsp;](http://www.wipo.int/designdb/en/index.jsp)
- www.google.com

Prekių ženklas

Reikalavimai:

- būti ženklas;
- turėti skiriamąjį požymį;
- neapibūdinti prekės/paslaugos;
- neklaidinti vartotojo;
- neprieštarauti moralei;
- negali būti geografinė nuoroda;
- skirtis nuo kitų prekių ženklų toms pačioms prekėms arba plačiai žinomų ženklų

Nicos klasifikacija:

34 prekių klasės ir 11 paslaugų klasių.

- sąrašas:

<http://www.wipo.int/classifications/nice/nclpub/en/fr/>

Panašių ženklų paieška:

- <https://www.tmdn.org/tmview/welcome>
- <http://www.wipo.int/branddb/en/>

Kada apsimoka registruoti IN teises?

- Produktas sieks masinės gamybos;
- Numatoma nauda didesnė už registravimo išlaidas;
- Ieškoma investuotojo...

Kokia IN vertė?

- Papildomas pelnas ribojant konkurentus
- Partnerių ar investuotojų pritraukimas
- „Matoma“ ekonominė nauda patentą parduodant, licencijuojant...

IN paraiškos pateikimas. Ką įvertinti?

- Kur teikti paraišką?
- Kokie kaštai?
- Ar reikalinga ir naudinga?

IN registravimo keliai

- Nacionalinis (Valstybinis patentų biuras)
- Regioninis (Europos Sąjungos Intelektinės nuosavybės tarnyba / Europos patentų organizacija)
- Tarptautinis (Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija)

- Skirtingos išlaidos;
- Skirtingi terminai;
- Skirtingos apsaugos teritorijos;
- Nevienodi reikalavimai registracijoms

PRIMINIMAS:

- IN teisės yra teritorinės.
- Pasaulinės apsaugos nėra.

Praktinė užduotis

IN paraiškos pateikimas. Darbas poromis.
Laikas - 1-1.5 val.

1. Atliekama preliminarinė analizė, ar IN teisė atitinka keliamus reikalavimus ir ar registracija nepažeidžia kitų asmenų teisių:

1.1. Atliekama registruotų teisių paieška viešai prieinamose duomenų bazėse.

1.2. Jei randama sutapimų, sprendžiama, kokių veiksmų imtis: registruoti ar ne?

2. Pildoma paraiškos forma.

Intelektinė nuosavybė ir galimybės eksportuoti produktus

*Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos
bendradarbiavimo programa*

2018

III dalis. Tarptautinė prekyba ir sertifikavimas

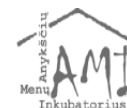

Mokymų tikslas

1. Aptarti tarptautinės prekybos aspektus ir prekybą Europos Sąjungoje
2. Aptarti intelektinės nuosavybės svarbą prekyboje
3. Aptarti pagrindinius sertifikavimo principus

Pagrindinės tarptautinės organizacijos:

- Pasaulio prekybos organizacija (WTO)
- Jungtinių Tautų prekybos organizacija (UNCITRAL)

Pasaulio prekybos organizacija

- Tarptautinė prekybos organizacija, nustatanti taisykles ir sprendžianti prekybinius konfliktus tarp į ją įstojusių šalių, kurios visos yra pasirašę apie 30 sutarčių. Veiklą pradėjo 1995 m.
- Šiuo metu organizacijoje yra 164 šalys. Lietuva įstojo 2001, Latvija - 1999 metais.

UNCITRAL

- UNCITRAL yra pagrindinė Jungtinių Tautų teisės institucija, dirbanti tarptautinės prekybos teisės srityje.
- Jos užduotys: prisidėti prie pažangaus tarptautinės prekybos teisės normų derinimo ir unifikuavimo.
- UNCITRAL susideda iš 60 Generalinės Asamblėjos renkamų narių.
- Šios institucijos struktūroje atsispindi įvairūs pasaulio geografiniai regionai ir pagrindinės ekonomikos ir teisės sistemos.

Pagrindiniai tarptautiniai teisės aktai

- GATT - Bendrasis Susitarimo dėl muitų Tarifų ir Prekybos;
- TRIPS - Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba;
- Techninių prekybos barjerų susitarimas;
- Sutartis dėl importo licencijos išdavimo tvarkos

GATT

- Susideda iš kelių tarptautinių susitarimų ir yra nuolat atnaujinamas;
- Pagrindiniai tikslai: skatinti tarptautinę prekybą ir mažinti muitų ir kitus ribojimus;

Techninių prekybos barjerų susitarimas

- Importuotoms prekėms turi galioti tokie pat techniniai reikalavimai kaip ir toje šalyje pagamintoms;
- Techniniai reikalavimai neturi sukelti tarptautinės prekybos ribojimų

Sutartis dėl importo licencijos išdavimo tvarkos

- privalomas tinkamas informavimas apie visas procedūras;
- administracinės procedūros negali būti sudėtingesnės, negu būtina;
- licencijų išdavimo tvarka negali apsunkinti ar riboti tarptautinės prekybos

TRIPS

- „Nacionalinio režimo“ principas intelektinės nuosavybės apsaugos srityje – tokios pat sąlygos kitų šalių asmenims;
- „Didžiausio palankumo valstybės“ principas, pagal kurį valstybė narė turi taikyti tokias pat pagerintas sąlygomis ar privilegijas kitų šalių gamintojams.

Prekyba ES

Pagrindiniai ES principai ir susitarimai numatyti Europos Sąjungos sutartyje ir Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo

VIDAUS RINKA

Vidaus rinką sudaro vidaus sienų neturinti erdvė, kurioje pagal Sutarčių nuostatas užtikrinamas laisvas prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas.

EUROPOS SAVIENIBA

PANEVĖŽIO VERSLO
KONSULTACINIS
CENTRAS

LAISVAS PREKIŲ JUDĖJIMAS

Sąjunga apima visą prekybą prekėmis apimančią muitų sąjungą, kurioje tarp valstybių narių uždraudžiami importo ir eksporto muitai bei visi lygiaverčio poveikio mokėjimai, o jų santykiams su trečiosiomis šalimis nustatomas bendrasis muitų tarifas.

Muitų sąjunga

- Valstybių narių tarpusavio prekyboje uždraudžiami importo ir eksporto muitai ir lygiaverčio poveikio mokėjimai.
- Tarp valstybių narių uždraudžiami kiekybiniai importo apribojimai ir visos lygiaverčio poveikio priemonės.

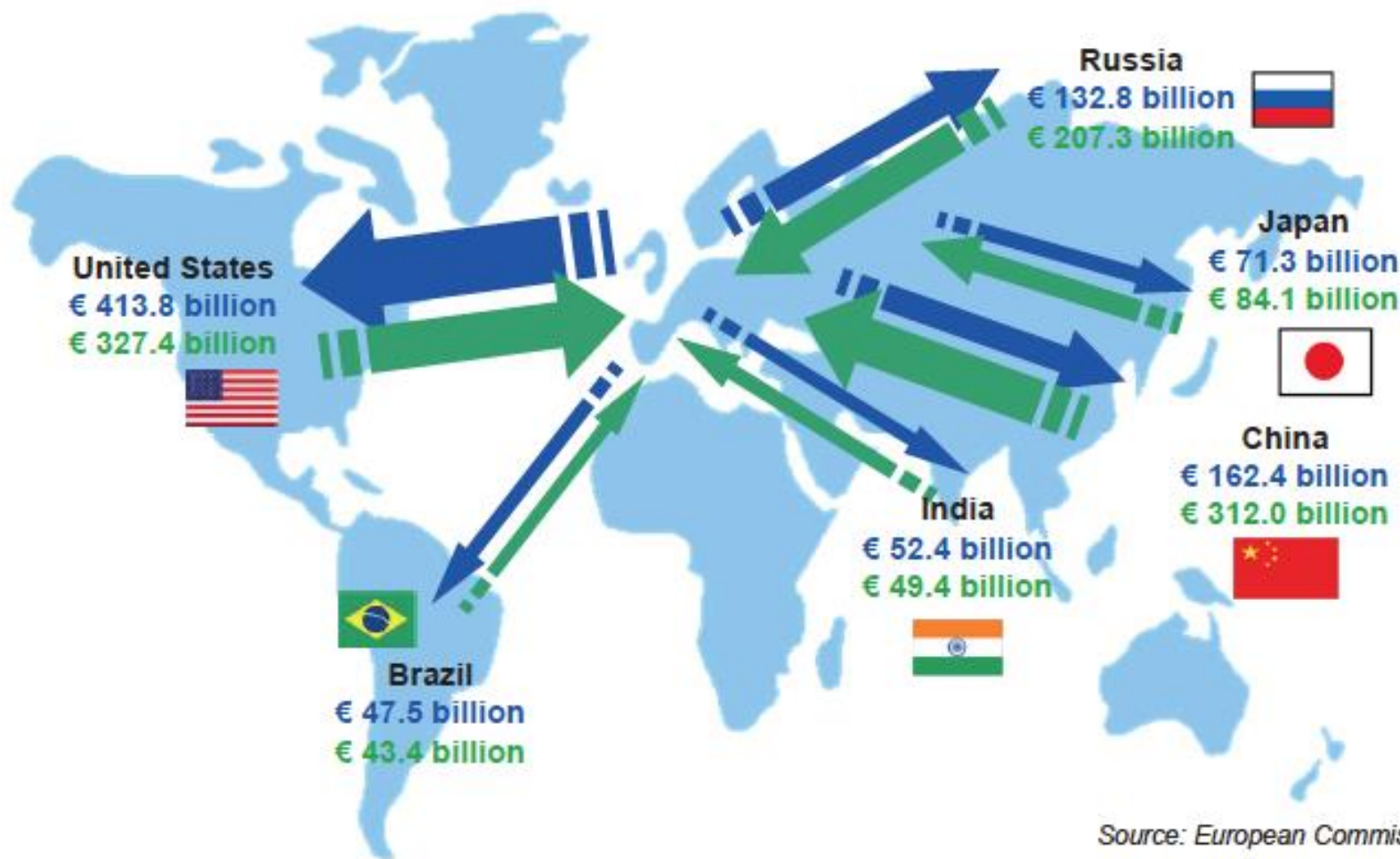
ĮSISTEIGIMO TEISĖ

vienos valstybės narės nacionalinių subjektų
įsisteigimo laisvės kitos valstybės narės teritorijoje
apribojimai uždraudžiami

ES prekyba su trečiosiomis šalimis

- Prekybos susitarimas su Japonija (nuo 2018)
- CETA - susitarimas tarp ES ir Kanados (2017)
- Susitarimas su JAV (2007)

ES prekių ir paslaugų eksportas ir importas su pagrindiniais tarptautiniais partneriais (2011)

Intelektinė nuosavybė kaip prekybos ribojimo veiksnys

- Draudimas gaminti, parduoti, reklamuoti IP apsaugotus gaminius tos šalies teritorijoje;
- Prekyba gali būti uždrausta ir internete: Amazon, eBay, AliExpress ...

Prekybos draudimo internete pavyzdžiai:

- Nutrinami žemėlapiai
- Ledinukų kopijavimas
- Kanapių aliejus

Kaip išvengti?

- atlikti analizę ankstesnių IN teisių;
- patikrinti kitos šalies prekybos taisykles;
- registruoti savo turimas teises;